

Uxor præcipue Præpos. col. 1. num. 2. Angel. de Malef. & ibi ejus Additionator. in part. Che m' ai adulterato, col. 6. vers. Quid si maritus.

69 Item quæro quid è contra: Si uxor adultera decedat & maritus supervivat, & hæredes uxoris repetant dotem, an possit maritus opponere exceptionem de adulterio, & eos repellere? & videtur quod sic: ita probat text. in l. fin. Cod. de Adult. Sed contrarium est tenendum, imò quod talis maritus non possit prædictam exceptionem opponere, quia post mortem uxoris vel alterius delinquentis ante litem contestatam extincta est poena corporalis, & pecuniaria: textus est in leg. Defuncto, ff. de Public. judic. text. in leg. Ex judiciorum, vers. fin. ff. de Accus. text. in leg. Una, Cod. Ex delictis defunctorum: text. in §. Non autem, in fin. Instit. de Perpet. & temp. action. text. in leg. 25. Titulo 1. part. 7. nec obstat. text. in dict. leg. fin. Cod. de Adulteriis, quia debet intelligi, quando uxor decessit postquam factum erat divorcium inter eos, vel lite jam mota super eo: secus verò si ante decesserit: quia tunc non poterit maritus agere, nec excipere de adulterio, & in expresso ita tenet & declarat Gloss. ordinaria in dict. leg. fin. Cod. de Adult. in gloss. pen. & ibi Bald. Salycet. & magis communiter DD. Odofred. in leg. Consensu, Cod. de Repudiis, col. & quæ. penult. & ibi Alber. col. 1. in medio, ita etiam tenet Alexand. in dict. leg. Rei judicæ, §. 1. col. 2. in med. vers. Quid si mulier, & ibi commun. moderni.

70 Item quæro: Si mulier vidua soluto matrimonio habuit accesum ad alium, & sic commisit stuprum, an perdat dotem, & applicetur hæredibus mariti? & videtur quod sic: quia mulier vidua, quæ non transit ad secunda vota, dicitur remanere & durare in primò matrimonio, & gaudet privilegiis primi mariti: text. est in leg. fin. Cod. de Bon. matern. ibi: Sive in priori matrimonio pater, ex quo filios habuit, permanere voluerit, &c. & ibi notant Cyn. Bart. & alii DD. text. in leg. Filii, §. Vidua, ff. ad municip. & Glossa, & communiter DD. text. in leg. Quoties, Cod. de Privileg. Scholarum, lib. 12. facit etiam text. in leg. pen. Cod. de Adulter. & ibi Bart. & DD. & in expresso isto fundamento & consideratione istam sententiam & conclusionem tenet Paul. de Castr. in leg. Sororem, Cod. de His quibus, ut indig. column. 1. num. 4. idem Paul. de Castr. in leg. Fideicommissum, Cod. de Fideicommiss. col. 2. in fin. tenet etiam, & reputat singular. Jason in leg. 2. ff. Solut. matrim. col. 2. num. 6. Augustin. de Aretin. in Addit. ad Ang. de Malefic. in part. Che m' ai adulterato, column. 6. vers. Quid si maritus. Hippolyt. de Mars. latè & notab. in leg. unic. Cod. de Rapt. virg.

col. 11. num. 48. idem Hippolyt. in Consil. suorum, consil. 13. Felin. in cap. Pastoralis, de Judic. col. 3. in med. Præpos. in cap. Plerumque, de Donat. inter vir. & uxor. col. 2. num. 3. Palac. Rubeus. in sua Repet. fol. 48. col. 1. vers. Ex quo dicebat, & fol. 60. col. 1. vers. Et quod plus est. Cifuent. in leg. 14. supra his ligib. Tauri, quest. 2. licet dicat quod opinio contraria est magis favorabilis. Advertendum tamen quòd ista sententia & conclusio videtur intelligenda & limitanda, quando talis mulier fecisset stuprum infra annum luctus: quia tunc magis propriè dicitur durare primum matrimonium, argumento textus juncta Glossa ordinaria in leg. unica, §. Exactio, Cod. de Rei uxor. action. & in toto titulo, Cod. de Secund. nupt. Item etiam & secundo videtur intelligenda, & limitanda quando dos non esset soluta mulieri, sed esset penes hæredes mariti, & ab eis repeteretur: quia tunc ipsi possunt excipere de tali stupro per eam commissio: cujus ratio potest esse, quia quando jam est recuperata per mulierem, amplius non dicitur dos: sed ita demum si non est recuperata, argum. text. in leg. Cum pater, §. Dot. ff. de Legat. 2. & in leg. Etiam, ff. de Fundo dotali. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam: imò quòd indistinctè talis mulier vidua non perdat dotem propter stuprum commissum in viduitate, modò infra annum luctus, modò postea. Item modò dos sit jam recuperata, modò sit penes hæredes mariti. Primò, quia adulterium & ejus poena propriè & verè dicitur matrimonio durante, non verò postea: sed postea in viduitate dicitur stuprum, & habet locum ejus poena distincta. Secundo, quia similiter commisit adulterium in vita mariti, non possunt hæredes contra eam agere per viam accusationis, vel exceptionis, quia est jus vindictæ, quod non transit ad hæredes, ut supra proximè conclusum est: ergo à fortiori non possunt contra eam agere, vel excipere pro stupro postea commissio in viduitate. Tertio hoc clariùs confirmatur per leges Regias, quibus probatur, quòd nullus habet facultatem accusandi de adulterio nisi solus maritus: & in expresso, licet non ita fundet, istam sententiam & conclusionem tenet Alexand. in dict. leg. Sororem, Cod. de His, qui ut indig. col. 1. in med. vers. Item facit Jas. in dict. leg. Fideicommissum, Cod. de Fideicommiss. num. 1.

71 Item quæro: Quas excusationes habeat uxor adultera, ut possit se defendere à poena adulterii? Et breviter & resolutivè dico quòd habeat sequentes excusationes. Prima est: Si lapsus est quinquennium à tempore commissi delicti: text. in l. Mariti, §. Præterea, ff. de Adult. text. in §. Hoc quinquennium, ejusdem leg. text.

in leg. Quinquennium, eodem titulo, textus in leg. Adulter. post quinquennium. Cod. de Adulter. cujus verba sunt: Adulter. post quinquennium quàm commissum adulterium dicitur, quòd continuum numeratur, accusari non potest: textus in leg. 4. tit. 17. part. 7. Secunda est: Si adulterium commissum est de voluntate & consensu mariti: textus est in leg. Cum mulier. ff. de Solut. matrimonio & ibi Glossa ordinaria, Bartol. & communiter DD. Quòd intellige quando talis exceptio opponitur ante litem contestatam: secus verò si post: quia non relevat uxorem, licet faciat puniri maritum: si verò opponatur ab adultero ante litem contestatam, prodest ut excusetur, postea verò non excusatur, nec facit puniri maritum: textus est in leg. 2. §. Si publico, ff. de Adulter. & ibi tenent & declarant Glossa ordinaria, Bart. & communiter DD. textus in leg. Si maritus, §. Præscriptiones, eodem titulo, text. in leg. Ita nobis cordi pudor est, Cod. de Adulter. & ibi Glossa & communiter DD. & ita expressè disponit & determinat lex 7. titulo 17. part. 7. Tertia est: Si post commissum adulterium maritus habuit & retinuit uxorem adulteram in sua domo, vel lecto, & mensa, scienter, non verò aliàs: quia per hoc videtur remittere prædictum adulterium uxori: ita probat text. notabil. in leg. Si uxor, §. fin. ff. de Adulter. & ibi communiter DD. text. in leg. Sine metu, in fin. Cod. de Adulter. & ibi Glossa ordinaria & communiter DD. facit text. in cap. Quem admodum, de Jurejurando, & in expresso per ista jura ita tenet Alber. in leg. Consensu, Cod. de Reput. column. 1. in fin. vers. Ut ultimo notandum, pro qua sententia & conclus. est lex notabil. part. 8. tit. 17. part. 7. & lex 5. tit. 7. lib. 4. For. leg. Advertendum tamen quòd prædictas excusationes vel alias similes quas habet uxor, debet proponere ante litem contestatam, non verò postea: textus est in leg. Si maritus, la 2. §. Præscriptiones, ff. de Adulter. cujus verba sunt: Præscriptiones quæ objici solent accusantibus adulterii, ante solent tractari, quàm quis inter eos recipiatur: & ibi Glossa ordinaria, Bartol. & communiter DD. textus in leg. 2. §. Si publica, eod. titulo, & ibi Bartol. & DD. text. in leg. Adulter. post quinquennium. Cod. eodem titulo, & ibi notabiliter Salycet. & DD. in l. 3. §. 72. Item quæro: An maritus teneatur adulterum & adulteram simul accusare, vel possit unum eorum quem velit accusare? Et resolutivè dico quòd de jure communi maritus non poterat eos simul accusare, sed unum tantum eorum quem vellet: text. est in l. Si maritus, la 2. §. fin. vers. fin. ff. de Adulter. text. in leg. Nihil, §. fin. eodem titulo, text. in leg. Vim passam, §. Duos, eodem titulo, text. in leg. Reos, Cod. de Adulter.

Anton. Gom. ad Leg. Tauri.

cujus verba sunt: Reos adulterii duos simul maritum & foeminam ex eadem causa fieri lex Julia de pudicitia vetat: sed ordine peragi utroque licet; & ibi vide rationes per Salycet. & DD. Hodie tamen in nostro Regno maritus potest accusare ambos simul, vel unum eorum quem velit: ita probat & disponit lex 2. tit. 15. lib. 8. Ordinament. dum dicit: Y si los acusare ambos, o qualquier dellos, que aquel contra quien fuere juzgado, que lo metan en su poder, y haga de el, y de sus bienes lo que quisiere. Postea autem de jure Regio novissimo per nostras leges Tauri statutum est, quòd maritus teneatur utrumque simul accusare, & non possit unum sine alio: ita disponit lex 80. his legibus Tauri. Quòd tamen intellige, ut debeat eos simul accusare in uno eodemque libello, vel diversis, dum tamen faciat uno eodemque tempore, argumento hujus legis & rationis ejus, tenet hic Castil. Sed certè mihi videtur contrarium, imò quòd in uno eodemque libello debeat accusare, quia aliàs resultaret diversitas & inconveniens in accusando, procedendo, & exequendo. Item intellige quando uterque vivat, secus verò altero mortuo, quia tunc superstes potest accusari: ita etiam aperte probat illa lex in quantum dicit, siendo vivos. Ex quo infertur quòd si uterque vivat, & maritus unum parcat, videtur etiam alteri remittere delictum, argumento illius legis. Unum tamen est quòd eo casu quo de jure communi accusaret unum eorum tantum, sententia absolutoria ejus favore lata prodest alteri, condemnatoria verò non: text. est notabilis & expressus in leg. Denuntiasse, §. fin. ff. de Adulter. ibi: Si absolutus fuerit, mulier per eam vincet, nec ultra accusari potest: si condemnatus fuerit, mulier per eum non est condemnata, sed agat causam suam, ut fortassis obtinere vel gratia, vel justitia, vel legis auxilio possit; & ibi Glossa ordinaria, Bartol. & communiter DD. & idem disponit lex 9. tit. 17. part. 7. Ex quo singulariter notat, quòd in delictis connexis, sententia absolutoria lata favore unius prodest alteri: sed adde quòd hoc est speciale in delicto adulterii propter favorem matrimonii, secus verò in aliis: quia in eis sententia absolutoria lata pro uno non prodest alii: ita probat textus in leg. de Adulter. versic. Si eo tempore, ff. de Adulteriis, & in expresso ita tenent & declarant ibi Bart. & communiter DD. & istam dicit communem opinionem Alexand. in leg. Sæpè, ff. de Re judic. column. 10. numer. 36.

73 Item quæro: Quæ sit poena lenocinii? in quo breviter dico, quòd si maritus commisit istud crimen, punitur eadem poena quæ est imposita pro adulterio: ita probat text. in l. 2. §.

Lenocinii. ff. de Adulteriis, ibi: Pœna adulterii infligitur, text. in §. Si publico, ejusdem legis. text. in l. Mariti. §. Plectitur, eod. tit. text. in l. Castitati. Cod. de Adulteriis, text. in l. de Crimine, vers. fin. eod. tit. text. in l. Mercalem. Cod. de Condition. ob turpem causam, text. in leg. Isti quidem. ff. Quod metus caus. text. melior ceteris in leg. Auxilium. §. in Delictis, vers. Dixi. ff. de minori. Hodiè tamen videtur quod ista pœna non possit habere locum: nam cum de jure Regio pœna adulterii sit quod uterque tam adulter, quam adultera ponatur in potestate mariti, ut de eis & ejus bonis faciat quidquid velit, ista pœna non potest in nostro casu verificari, cum non reperiatur offensus in cuius facultate penatur, & idè fortè in nostro Regno solet praticari quod tam marito, quam uxori imponatur pœna flagellorum. Sed certè illa pœna est irridenda pro tali nefando crimine: unde teneo quòd isto casu debeat imponi pœna mortis.

Primò, quia ista erat pœna adulterii de jure communi, ut in leg. Quamvis, la 2. in fin. Cod. de Adulteriis, & latè dixi suprà. Secundò quia pro hoc est casus expressus in leg. 2. in fin. tit. 22. partit. 7. quæ apertè dicit quod isto casu imponatur marito pœna mortis, & per eam ita tenet Palacius Rubeus, ubi exclamat de isto delicto, & de iudicibus qui illam legem non servant in practica, in sua Repetitione, fol. 95. column. 3. vers. Sed si tanta est notorietas. §. 21. Si verò alius commissit istud crimen, sive masculus, sive fœmina, contra aliquam mulierem conjugatam, virginem, viduam, religiosam, vel honestam, similiter punitur pœna mortis; ita probat text. in leg. Qui domum. ff. de Adulteriis: text. in leg. Mariti. §. Plectitur, eodem tit. cujus verba sunt: Plectitur, & qui pretium pro comperto stupro acceperit: nec interest utrum maritus sit qui acceperit, an alius qui libet, quicumque enim ob conscientiam stupri acceperit aliquid, pœna erit plectendus: textus expressior & melior ceteris in Authentici de Lenonibus. §. Praeconizamus, ibi: Omnia novissima sustinere supplicia, collat. 3. & ibi notant communiter DD. & idem disponit prædicta lex partit. in fin.

74 Quod tamen limita & intellige quando adulterium vel stuprum fuit sequutum & consummatum: secus verò alias: quia tunc mitius puniretur, & sic pœna arbitraria: ita probat textus valde notabilis in leg. 1. §. final. ff. de Extraordinariis criminibus, cujus verba sunt: Aut mulierem puellamve interpellaverit, quidve impudicitia gratia fecerit, domum probeverit, pretiumve, quo is persuaderet, dederit, perfecto flagitio, punitur capite, imperfecto, in insulam deportatur, & idem probat lex 7. tit. 10. lib. 4.

Fori legum; si verò hoc delictum committatur contra aliam mulierem non conjugatam, nec honestam, tunc imponetur pœna arbitraria, modo sequatur & consummetur delictum, modo non: argumento prædictorum jurum. Item adde quod etiam ille, qui misit prædictum lenonem vel intercessorem alicui honestæ mulieri, committit crimen injuriarum, licet delictum attentatum non sequatur, & punitur extra ordinem iudicis arbitrio: argumento textus in dicta leg. 1. §. final. ff. de extraordinariis criminibus. textus in leg. 1. §. Omnem. ff. de Injur. textus in leg. Sed est questio. §. final. eodem tit. text. in leg. Attentari, eodem tit. textus in leg. Item apud Liabeonem. §. Si quis virgines, eodem tit. textus in §. Injuriar. in fin. Institut. eodem tit. textus in leg. 5. tit. 9. part. 7. ¶ Nota igitur pœnam lenocinii contra committentem vel inducentem mulierem nuptam, ut adulterium committat: nam si adulterium fuerit perpetratum perfectè & consummatè, punitur pœna mortis; si minus pœna arbitraria punitur: de consuetudine tamen hujus Regni lenones, vel lenæ, flagellantur cum mitra, ut tradit Avend. in cap. Pratorum, partit. 2. cap. 16. num. 15. Jul. Clar. in Practica Criminali. §. fin. quest. 68. num. 23. ¶

75 Postremò & finaliter quæro: Si mulier conjugata habet filium ex adulterio, de quo ipsa est bene certa, maritus autem hoc ignorat & tractat eum ut filium, & ei tendit bona sua relinquere prout patris est officium, quid faciet talis mulier in conscientia? In quo articulo breviter & resolutivè dico, quòd in casu dubio quando mulier adultera hoc non potest cognoscere, quia constante matrimonio promiscuè & sine maximo intervallo habuit accessum cum marito & cum adultero, filius natus præsumitur esse mariti, & non alterius: unde tam in conscientia, quam in iustitia mulier est secuta, argumento text. in leg. Miles. §. Defuncto, in fin. ff. de Adulter. ubi expressè habetur, quòd filius natus constante matrimonio ex muliere conjugata præsumitur esse legitimus: dato casu quòd probetur illo tempore esse adulteram, cujus verba sùnt: Cum possit & illa adultera esse, & impubes defunctum patrem habuisse, & ad hoc notant & commendant ibi Angel. de Perus. & alii DD. & illum textum ad hoc reputat singularem & unicum idem Angel. in leg. Septima mense. ff. de Statu hominum, reputat etiam singularem & unicum Bald. in leg. Si matrè, column. 1. num. 2. Cod. de Suis & legitimis hered. notat etiam & commendat idem Bald. in l. Filium definimus, lectione 1. col. 2. in fin. ff. de His qui sunt sui vel alieni juri. idem Bald. in leg. Si vitinis. Cod. de Nupt. idem Bald. in Rubric. Cod. de Probat. col. fin. idem Bald. in leg. 2. Cod. de Commun. servo-

TEXT. LXXXIII.

manumis. idem Bald. in leg. 1. Cod. Qui accusar. non possunt, column. 11. num. 52. Paul. de Castr. in leg. 3. ff. de Liber. & posthum. col. 2. num. 3. Abbas Panorm. in cap. penult. column. 2. num. 7. de Adulter. & ibi Bala. & communiter alii DD. idem Abbas in cap. Per tuas, col. 1. in fin. de Probat. idem Abbas in cap. Transmissa, column. 2. num. 9. Qui filii sint legitimi, Hippolyt. de Marsil. in leg. 1. §. Ad quest. penult. column. 1. num. 20. de Question. Palac. Rubeus in sua Repetitione, cap. Per vestras, de Donation. inter virum & uxorem, fol. 35. column. 2. num. 12. Pro qua sententia & conclusionem facit text. notabilis in leg. 9. tit. 14. part. 3. Si verò talis mulier bene est certa, quòd filius est natus ex adulterio, tunc si potest sine periculo hoc filio revelare, faciat, & inducat eum, ut ingrediatur Ordinem Fratrum Mendicantium, & ibi profiteatur, ut maritus non possit succedere, vel si remaneat in saculo, quòd repudiet hæreditatem: si verò non audet hoc revelare, vel dato quòd fecit, nec potuit eum ad hoc inducere, tunc si haberet bona, ex quibus satisfacere possit, debet tantum dare & restituere aliis filiis vel hæredibus abintestato, vel eis, quibus verisimiliter sciret, quòd relinqueret, si illum filium putativum non haberet: & si id verisimiliter non posset scire nec cognoscere, illud det & restituat pauperibus pro eo, à quo bona illa sunt ablata: si verò non audet hoc revelare propter periculum homicidii, nec habet bona, ex quibus satisfacere possit, tunc coneratur & pœniteat, & erit secuta in conscientia, cum aliud facere non potest: nam cum ex una parte sit damnum honorum, ex alia grave periculum personæ, debet eligere minus damnum, argumento text. in cap. Nervi, & eap. Duo, distinctione 13. cum similibus. Et in expresso istam sententiam, & resolutionem probat textus in genere, in cap. officii, de Pœnit. & remiss. ubi textus loquitur in isto casu, & dicit quòd mulierj debet injungi competens satisfactio per discretum Sacerdotem: & argumento illius textus, & aliorum jurum tenent & declarant ibi Innocent. Hostiens. Joann. Andr. Anton. de Butric. Abbas Panorm. Cardinal. Ancharan. Collectar. & communiter DD. Ancharan. notat in Regula possessor malæ fidei, de Regul. jur. column. 13. numer. 22. Summa Sylvestrina in parte Adulterium, quest. 1. Summa Angel. in parte Adulterium quest. 4. & istam quæstionem movet Bartol. in leg. Filium eum definimus, de His qui sunt sui vel alieni juris, in fin. & dicit quòd contigit in quadam Regina,

Quando se probare, que algun testigo depuso falsamente contra alguna persona, ò personas en alguna cosa criminal, en la qual si no se averiguase su dicho ser falso, aquel, ò aquellos contra quien depuso, merescia pena de muerte, ò otra pena corporal; que al testigo, averiguandose como fue falso, le sea dada la misma pena en su persona, y bienes, como se le debiera dar à aquel, ò à aquellos contra quien depuso, seyendo su dicho verdadero, caso que en aquellos contra quienes depuso no se execute la tal pena, pues por él no quedó de darsela. Lo qual mandamos que se guarde, y execute en todos los delitos, de qualquier calidad que sean: en las otras cosas criminales, y civiles mandamos, que contra los testigos que depusieren falsamente, se guarden, y executen las leyes de nuestros Reynos, que sobre ello disponen.

Id est:

Cum probatum fuerit, testem aliquem falsò deposuisse adversus aliquem ad aliquos in causa criminali, in qua nisi certò apparuisset depositionem illius esse falsam, ille aut illi, adversus quos deposuit, merebantur mortis pœnam, aut aliam corporalem punitionem, testi falsò manifestè deprehensò irrogetur eadem pœna in persona & bonis, quæ ab ipso delatis, depositione ipsius vera existente, irrogari debuisset, quamvis in illos, adversus quos deposuit, ejusmodi pœna non fuerit irrogata, quando quidem per ipsum non stetit quin in illos ipse irrogaret. Quod præcipimus, ut servetur & fiat in omnibus delictis cujuscumque qualitatis, in aliis causis tum criminalibus, tum civilibus præcipimus, ut contra testes, qui deposuerunt, serventur & impleantur leges nostrorum Regnorum ea de re disponentes.

COMMENTARI I

In Legem LXXXIII.
finale.

SUMMARIUM.

1 Falsitas est delictum publicum quod committitur, quando quis scienter, & dolosè mutat substantiam veritatis in præjudicium alterius.

2 Quando & quibus casibus committitur falsitas,